

DAMIÀ ESCUDER, REBEL INFATIGABLE

BARBUT, ULLS BLAUS, CABELLERA BEN SOVINT ESBULLADA,
VA ENRAONAR MÉS QUE NO VA ESCRIURE.

Cristià i antifranquista, va estudiar ciències i filosofia i va introduir l'underground, el moviment hippy i el culte del zen entre nosaltres. Fou, a més, esporàdic pintor i cineasta underground.

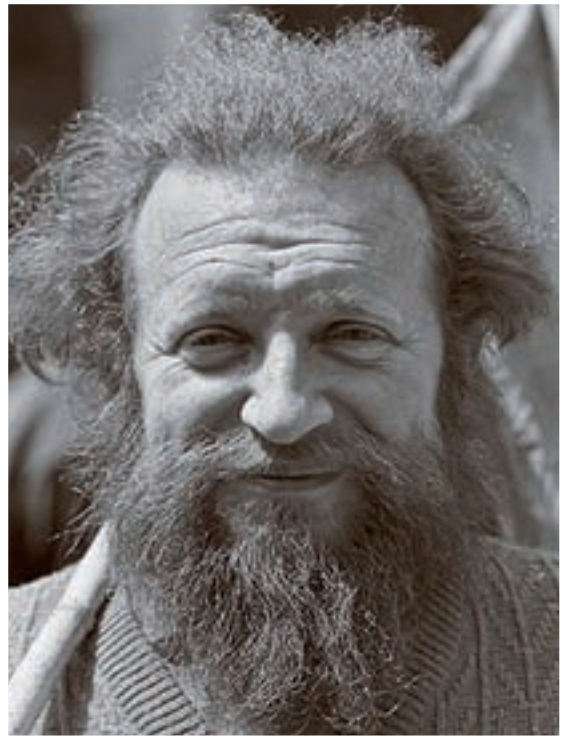
MANUEL COSTA-PAU > TEXT

De ben jove, Damia Escuder es va sentir incòmode dins l'atmosfera nacional catòlica d'encuny espanyol, palesa sobretot en els mitjans de comunicació, en la iconografia oficial urbana, en les consignes falangistes escolars —«Hem de veure en el mestre la sal i la llum, un servidor de Déu i d'Espanya», feia una d'elles— i, en relativa mesura, en la vida parroquial. Dic en relativa mesura perquè el franquisme no aconseguí mai de condicionar de cap a cap els usos eclesiàstics. No va aconseguir de proscriure el català, per exemple, de la catequesi i de bona part de la pràctica religiosa. Ni tampoc la memòria d'un Vidal Barraquer —que s'havia negat a signar la carta col·lectiva de l'episcopat espanyol de suport al ge-

neral Franco— o la petja del moviment feijocista. Sí que obtingué, fet i fet, que alguns mestres aprenguessin a nedar i guardar la robar o fer l'orni amb peus de plom.

Escuder, que féu el batxillerat a l'Institut de Girona, reconeix en una entrevista amb Xevi Planas (*Revista de Girona* núm. 202) que hi «vaig tenir uns bons professors», per afegir que els problemes reals de formació els va viure a la facultat de Ciències, de Barcelona, on era alarmant «la falta de llibres científics...», perquè es mantenia «la mateixa

Escuder veu Europa desproveïda de l'antiga hegemonia, mancada de fe en la pròpia cultura



>> *Damia Escuder Lladó (Sarrià de Ter, 1934 - Girona, 2011).*

estructura de cacics retrògrads i inep-tes». Quan vingué l'ajut nord-americà i quan el 1955 l'Espanya de Franco fou admesa a l'ONU, Damia Escuder es comptà entre els que arrufaren el nas. I encara més quan, a l'inici dels felïços seixanta, bona colla de conciutadans es començaren a pintar els llavis d'europeisme, hauríem de dir d'un euro-

peisme circumstancial que no anava gaire més enllà del miratge desenrotllista. Com Christopher Dawson (1889-1970), pensador anglès convertit al catolicisme el 1914, Escuder veu Europa «desproveïda de l'antiga hegemonia, mancada de fe en la pròpia cultura, seduïda pel concepte americà de la vida i capaç únicament de mantenir en peu els valors econòmics».

L'estudiant universitari Escuder adquirí ben d'hora consciència política, i el 1957 «vaig ésser sancionat i expulsat per un any —diu— arran de la tancada que vam protagonitzar els estudiants al paranimf de la universitat de Barcelona». Aquell any pogué salutar l'aparició de l'editora Nova Terra, impulsada per Joventut Obrera Cristiana (JOC) amb voluntat de contribuir a eradicar la injustícia, l'apatia i la por, i el 1958 l'aparició d'Estela, pensada per difondre l'esperit de renovació eclesial, en bona part a través d'autors francesos reivindicadors del paper dels laics en l'Església.

Participà en debats entorn de la cultura, l'esperit, la qüestió social i la realitat nacional, principalment en congregacions i cercles catòlics, fet i fet els únics espais on es podien donar, entre els quals hi havia Montserrat. «Em vaig vincular amb Montserrat —diu—, on pujava cada quinze dies», i on adquiria notícia del ferment polític i dels menors successos subversius. Hi va contraure fonda amistat amb el pare Gregori Maria Minobis, un cervell puixant, mort als 32 anys, i allí conegué de prop la redacció de la revista *Qüestions de vida cristiana* (iniciada el 1958), que volia ésser oberta, crítica i pluralista. La dirigia Jaume Lorés, ex-seminarista de Solsona, tipus brillant i dotat, en termes de Narcís Comadira, «d'enorme generositat púdicament dissimulada sempre amb ironia». Participà en els Fets del Palau (1960), que li valgueren de ser detingut per primer cop, cosa que li produí, segons pròpia confessió, una sensació de terror més forta que no la provocada pels bombardeigs de la guerra.

Els Fets del Palau van constituir, solia dir Escuder, un primer acte unitari de la resistència antifranquista, a partir del qual sorgiren diverses opci-



JORDI RIBOT



CRDI

>> *Damià Escuder pinta la façana del Punt Diari (1981) per protestar per un article amb què no estava d'acord.*



>> *Exposició-“show” de Damià Escuder a can Ribas Crehuet de Girona (1981). A la dreta, Damià Escuder i Bosch Martí, organitzadors d’una exposició de pintors gironins (1985).*

ons polítiques que havien de conduir finalment a la constitució de l’Assemblea de Catalunya (1971). Damià Escuder participà, el 1961, amb Joan Carles Comín, González Casanova, Isidre Moles, Rodolf Guerra i altres, en la fundació del Front Obrer Català, format per militants d’esquerra universitària, sindicalistes i cristians de base acollits com a companys de viatge, col·ligat de naixement amb el Frente de Liberación Popular. Referents del FOC eren la resistència algeriana de Ben Bella, la revolució cubana, l’autogestió iugoslava i el maoisme. Caigué en la batuda que l’any següent féu la policia arran de la vaga de la Maquinista. Condemnat per rebel·lió, ho pagà amb un any i mig de presó, els darrers nou mesos al penal de Sòria.

La convivència carcerària, per més que dificultosa, reportà nou impuls a les seves inquietuds i, en sortir de la presó, tornà a la universitat per estudiar filosofia, sabedor que la seva preparació filosòfica era insuficient. «Calia conèixer el marxisme —explica— per entendre el món que venia. Em preocupava el diàleg amb els marxistes». És significatiu en aquest aspecte el seu tracte amb Josep Dalmau, que el 1967 publicà *Distensions cristianomarxistes*.

Enraonador infatigable, es mostrava alhora atret en cercles i en converses particulars pel quid de l’agonia de l’autoritarisme catòlic; denunciava el model nord-americà i, per contraposició, preconitzava la represa del geni autòcton anys i panys perseguit, val a dir, aferrissament. «Els espanyols, d’esquerres o de dretes, matarien en nom de la gran pàtria espanyola tots els catalans i tots els bascos». Defensava el moviment hippy, i glossava la revolució estatunidenca nada de la resistència a la guerra contra el Vietnam. En els hippies veia «un esperit de germanor universal».

Hippy i cristià

Ací podríem situar la reputació que va gaudir d’introduïdor de l’underground, el moviment hippy, el culte del zen irònic. Féu seva l’estimació dels textos d’Alfred Forke, segons la qual la Xina ofereix molts camps desconeguts per a Occident. D’un auto utilitari, que pintà de colors, en féu domicili mòbil. A Formentera assajà de conviure en un habitatge sense electricitat. Veia cine-

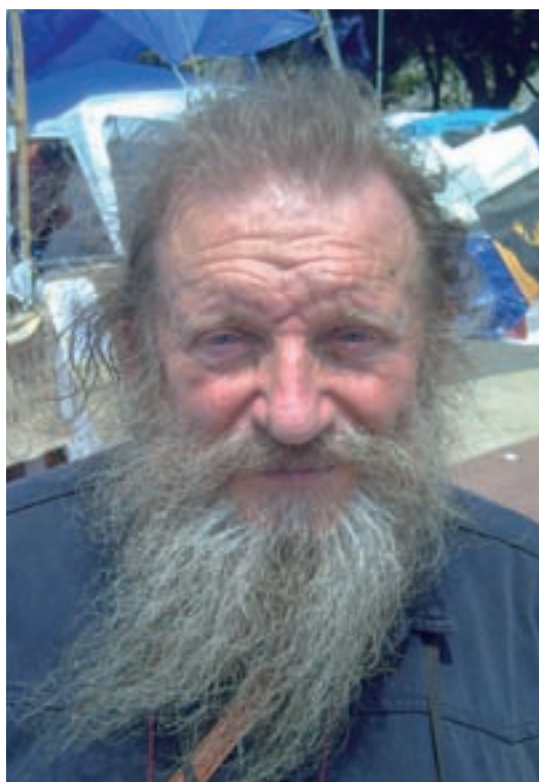
ma regularment. «El cinema és l’únic art representatiu per a les masses del món modern», escriu (*Presència*, 28-10-1967). I recomana d’anar-hi per a l’anàlisi dels models que aquestes masses fan seus.

Quant a la relació poder i massa, explica que el món que ve serà regit per arquetipus i eslògans distribuïts pels detentors del poder. «Però sempre hi haurà els esperits lliures que no voldran ésser amos ni esclaus.» (*Presència* núm. 184, gener 1969).

Juntament amb la revolució estatunidenca, «em va impactar —explica—, el personalisme d’Emmanuel Mounier», corrent alhora econòmic i moral oposat al conservadorisme reaccionari i al feixisme, per despersonalitzadors. El posaren en voga seguidors del Concili Vaticà II i lectors de Jean Lacroix, de Maritain i la seva esposa Raïssa; procliu al respir literari dels Péguy, Mauriac, Bernanos, Saint-Exupéry. Mounier, fundador de la revista *Esprit*, malda per separar el viure en cristià del «desordre establert».

Atret pel diàleg entre les diferents esglésies cristianes, freqüentà el grup ecumènic de Barcelona i, el 1963, amb Joan Botam i Pere Pau, anà a Taizé per prendre exemple del prior germà Roger. En aquella època Escuder procurava viatjar, amb esperit com qui diu de

Condemnat per rebel·lió, ho pagà amb un any i mig de presó, els darrers nou mesos al penal de Sòria



TÀEMA BOPILL

pelegrí. El 1968 acut a una de les grans concentracions contra els bombardeigs americans del Vietnam, a Londres, curulla de retrats d'Ho Chi Minh. «Pobres soldats americans, obligats a lluitar en un país desconegut!», escriu. I no s'està de dir: «Ai, l'home, que hauria d'estar madur per saltar i descobrir la galàxia, encara pensa en l'exploració del germà».

No negligeix d'observar-ho amb criteri marxista. Però hi avantposa Nietzsche, que és qui primer percep clarament, segons Dawson, la malaltia de la cultura occidental. Escuder hi coincideix i, com Nietzsche, en responsabilitza la tèbia doctrina moral cristiana. Però sobretot hi concorda per la semblança entre la concepció nietzschiana del superhome i la idea cristiana de l'home nou.

Recorria i sojornava en santuaris de tota mena, del país o d'on fos: cristians, budistes, jueus, musulmans.

En una taula rodona de *Tele/eXprés* entorn de l'univers hippy (1971) afirmava que la cultura catalana és psicodèlica, des d'Arnau de Vilanova i Ramon Llull fins a Verdaguier i Gaudí, que maldaren, com els hippies, per despertar l'home. Per a això cal «una constant purificació catàrtica, però és una catarsi que va més enllà de la cosa personal. Lector de Karl Jaspers, rebla el requeriment amb un: «Tot sol, jo no sóc res.» Aquesta purificació per

>> Damià Escuder, al fons a la dreta, a Sant Pere Pescador (1977), juntament amb els parlamentaris Salvador Sunyer i Ramon Sala, donant suport a la reivindicació dels aiguamolls. A la dreta, Damià, pocs mesos abans de morir.

a ell abasta el passat històric personal i de tota la civilització que arrossega. I per aconseguir-ho serveix igualment l'àcid lisèrgic, la marihuana o pujar dalt d'una muntanya». En una altra ocasió ens dirà que ell no fuma, no beu ni pren res.

A la mort del general Franco, donà suport a les plantades de Lluís Maria Xirinacs davant la presó Model de Barcelona (1975) en exigència de l'alliberament dels presos polítics. Barbut, ulls blaus,

cabellera ben sovint esbullada, Damià Escuder va enraonar més que no va escriure. Fou, a més, esporàdic pintor i cineasta underground. Fa pensar una mica en un d'aquells filòsofs o profetes israelians i xinesos de qui només coneixem les idees per transmissió de deixebles o eventuais oïdors. Darrerament, hom l'havia vist fent pinya per carrers i places amb colles d'indignats.

Manuel Costa-Pau és poeta i editor.

Afirmava que la cultura catalana és psicodèlica des d'Arnau de Vilanova i Ramon Llull fins a Verdaguier i Gaudí